

Fag: Spansk A og samfundsfag A

Opgaveformulering:

Forklar hvordan den katolske kirke i Spanien forsøger at påvirke værdifastsættelsen i det spanske samfund.

Giv dernæst en præsentation af Almodóvar og en kort karakteristik af hans filmproduktion.

Analysér dernæst drejebøgerne til *Todo sobre mi madre* og *La mala educación* (vedlagt som bilag) med henblik på at diskutere Almodóvars holdning til de traditionelle spanske værdier.

Vurdér hvorvidt den katolske kirke i dag er en værdifastsætter i det spanske samfund.

Opgavens omfang: 15-20 sider

Bilag:

Todo sobre mi madre, Pedro Almodóvar, v. Merete Knudsen, Gyldendal 2003

La mala educación, Pedro Almodóvar, Ocho y medio, 2004

Abstract

The purpose of this study is to uncover how the Catholic Church tries to influence Spanish values and whether it succeeds. The film director Almodóvar is brought in to compare the values he expresses to the traditional Spanish values which are based on the ethics of the Catholic Church. The focus in the analysis of Almodóvar is based on the two films *Todo Sobre mi Madre* and *La Mala Educación*.

The study shows that today the Church acts as an NGO with some remaining structural privileges and a great use of the media. The values of the Catholic Church remain strong in Spain especially through the shape and structures of the Spanish society and the Spaniards mental anchorage to the Church. But new and innovative currents in today's Spain that e.g. Almodóvar and his controversial values is representative of suggest other options for the county. But today when it comes to values Spain is divided into two parts.

Indholdsfortegnelse

Indledning	3
Den spanske kirkes påvirkning af værdifastsættelsen	4
Katolske grundværdier	4
Samarbejdet mellem Franco og kirken.....	4
Under Franco-diktaturet	5
Strukturel magt	5
Analyse med David Eastons model	5
Bachrach og Baratz – Negative beslutninger.....	6
Bevidsthedsmanipulation i undervisningen.....	6
Indflydelse i et demokrati.....	7
Strukturel magt i et demokrati	7
Den katolske kirke som interesseorganisation.....	8
Brugen af medier	9
Sproglig magtstrategi og socialisering	9
Negative beslutninger i et demokrati.....	10
Pedro Almodóvar og de spanske værdier	11
Præsentation af Almodóvar	11
Almodóvars arketyper	12
Den stærke kvinde	12
De to typer mødre	12
Mænd i Almodóvars univers	13
Transvestitter	14
Familien som institution.....	14
Seksualitet og homoseksualitet	15
Dårlig Dannelse.....	16
Forbrydelse og straf.....	16
Religiøst hykleri	17
Kirken som værdifastsætter i dag	18
En bølge af politisk og værdimæssig modernitet.....	18
Spaniernes værdier – kvantitativt set.....	19
Den socialistiske regerings forandring af Spanien	19
Den katolske kulturs kontinuitet.....	21
Ungdommens frihedstrang	22
Konklusion	23

Indledning

Den katolske kirke har i Spanien haft tradition for at have stor indflydelse på de spanske værdier, især med henblik på den dominerende nationalkatolicisme under Franco-diktaturet.¹ Nu er Spanien dog ved at udvikle sig til et moderne land, hvilket har sat nogle helt nye betingelser for den katolske kirkes indflydelsesmuligheder og disses effekter.

Min opgave er bygget op om problemstillingerne:

- Forklar hvordan den katolske kirke i Spanien forsøger at påvirke værdifastsættelsen i det spanske samfund.
- Giv dernæst en præsentation af Almodóvar og en kort karakteristik af hans filmproduktion. Analysér dernæst drejebøgerne til *Todo Sobre mi Madre* og *La Mala Educación* med henblik på at diskutere Almodóvars holdning til de traditionelle spanske værdier.
- Vurdér hvorvidt den katolske kirke i dag er en værdifastsætter i det spanske samfund.

Før jeg kunne forklare, *hvordan* kirken påvirker værdifastsættelsen, har jeg været nødt til at introducere de værdier, kirken forsøger at fastsætte og som Almodóvar står i opposition til. Det er begrundelsen for første afsnit, der slår de katolske grundværdier fast.

Jeg har opdelt min forklaring af kirkens forsøg på påvirkning af værdifastsættelsen i to afsnit; under diktaturet og i demokratiet. For der er, som jeg forklarer i kapitlet *Samarbejdet mellem Franco og kirken*, stor forskel på kirkens ageren og mulighed for ageren i disse to perioder.

Min analyse fokuserer på Almodóvars to film *Todo Sobre mi Madre* og *La Mala Educación*. Den førstnævnte rummer Almodóvars centrale familietematikker som mødre, fædre, identitet og familien som institution. *La Mala Educación* er derimod noget mørkere og hovedpersonerne er atypisk Almodóvar og til forskel fra *Todo Sobre mi Madre* mænd. Filmen rummer en anderledes personlighed og desillusioneret virkelighed samt andre af Almodóvars centrale temaer som den dårlige dannelse børnene modtager af kirken og nedarvning af traumer. Desuden er *La Mala Educación* ifølge Almodóvar hans hidtil mest selvbiografiske og personlige værk²

I den endelige vurdering af om kirken i dag er en værdifastsætter har det været svært at finde et entydigt svar, men jeg har forsøgt at belyse sagen fra de forskellige vinkler ved at bruge udtalelser og kilder fra de forskellige parter.

¹ 1939-1975

² Ravn, Dorthe: *En lige venstre til den katolske kirke*. I: Berlingske Tidende, 05.10.2004, s. 1. Internetadresse: <http://www.berlingske.dk/kultur/en-lige-venstre-til-den-katolske-kirke> Besøgt d. 16.12.2010 – s. 1

Den spanske kirkes påvirkning af værdifastsættelsen

Katolske grundværdier

De katolske grundværdier er præget af et konservativt og traditionelt verdenssyn. Værdierne bygger grundlæggende på de små og nære samfund med kernefamilien som det centrale. Både samfundssynet og synet på familien som institution er patriarkalsk med kvinden i hjemmet og mandet som leder og overhoved for familien.³ Således hænger det også sammen på samfundsniveau; Francisco Franco var det spanske samfunds patriark – landsfaderen med magten koncentreret i sin person⁴

Alt der afviger fra denne traditionelle opfattelse af samfundet og familien som fx homoseksualitet anser den katolske kirke derfor for samfundsnedbrydende.

Samarbejdet mellem Franco og kirken

Overordnet set er det disse værdier, den katolske kirke forsøger at implementere i det spanske samfund ved at opnå maksimal indflydelse i den politiske proces. Der er en markant forskel på, hvordan kirken forsøgte at opnå magt og indflydelse til at påvirke værdierne i Spanien under Francos diktatur i forhold til hvordan institutionen agerer i det moderne demokrati. Kirken havde nemlig en særlig privilegeret rolle under Franco, da den i denne periode bl.a. var repræsenteret i alle centrale og betydningsfulde statslige udvalg.⁵

Denne klare magtovergivelse fra Franco til den katolske kirke skete af flere årsager. Kirken havde af egen interesse hjulpet Franco i borgerkrigen, da der var klare tendenser til sekularisering under Den 2. Republik. Den katolske religion var en del af Francos traditionelle og nationalistiske bevægelse – kirken og Franco var altså naturlige allierede.

Desuden legitimerede kirken som statskirke Francos diktatur i forhold til det internationale samfund. Fascistiske diktaturer blev i midtbyrterne afviklet overalt i Europa og ved at fremhæve den katolske kirke frem for de spanske falangister fik Franco det nye spanske diktatur internationalt anerkendt.⁶

³Schriewer, Klaus: Spanien – en katolsk-føderalistisk velfærdsstatsmodel, i Højrup, Thomsen m.fl. (red.), Velfærdssamfund – velfærdsstaters forsvarsform, Museum Tusulanums Forlag, 2007 – s.338

⁴Jørgensen, Stig: Spanien - krise, krig, diktatur, demokrati. 1. udg. Systime, 2009 – s.41

⁵Schriewer, 2007 – s.339

⁶Schriewer, 2007 – s.339 og Jørgensen, 2009 – s.46-47

Under Franco-diktaturet

Strukturel magt

Under Francos diktatur sad den spanske kirke som nævnt repræsenteret i statslige udvalg og senere i diverse ministerier – den katolske kirke var som statskirke en grundsten i det fascistiske diktatur. Systemet var altså direkte muliggørende for kirken og dermed begrænsende for andre, hvilket er kendetegnet ved Anthony Giddens' opfattelse af magt som et strukturelt fænomen.⁷ Altså at magt udspringer af positioner og roller i et socialt system.

Det var altså ikke muligt for andre religioner eller grupper med andre værdisæt at komme til orde eller indflydelse for den sags skyld. Individets evne til at udøve indflydelse er i Giddens' optik afledt af den givne strukturelle magt, og den spanske kirkes repræsentanter kunne aktivt bruge den magt, de havde i form af deres position i beslutningsprocesserne og dermed få love til kirkens fordel gennemført.

Analyse med David Eastons model

Politolog David Eastons model af det politiske system⁸ er meget anvendelig til beskrivelse og sammenligning af det politiske system og politiske processer.⁹

Den er umiddelbart skabt med udgangspunkt i et demokratisk samfund, men ifølge Easton er det en generel politisk teori.¹⁰ Det specielle ved et diktatur er, at der ikke eksisterer en fri og bred offentlighed til at danne krav til love. Åbent eksisterer der kun den accepterede offentlighed, der på dette tidspunkt i Spanien var fuldkommen dikteret af den katolske kirke og dennes kerneværdier i samarbejde med Franco. Censuren var altomfattende, og familien, kommunen og syndikatet var ifølge loven vejen til at deltage i den politiske dagsorden, med familien og kommunerne som de nære fællesskaber, den katolske kirke som nævnt værdsætter og endda sakraliserer.¹¹

Kirken havde altså indflydelse på samtlige aspekter af Eastons model. Den satte især de værdimæssige rammer om det politiske miljø, der herefter ville være i stand til at formulere krav eller støtte. Udover at sætte rammerne for indflydelse støttede kirken selv op om beslutningstagenen og kunne også formulere krav til denne. Desuden var den katolske kirke en del af

⁷ Thomsen, J.P: Magt - en introduktion. 1. udg. Hans Reitzels Forlag, 2005 – s.118

⁸ Gregersen, Rune Valentin: Policyanalysen og Eastons model. Gregersen, Rune Valentin: I: Miljøpolitik. 1. udg. Systime, 2010. side 12-13. Internetadresse: <http://miljoepolitik.systime.dk/index.php?id=615> Besøgt d. 09.12.2010 – se Bilag 1

⁹ Gregersen, 2010 – s.12

¹⁰ Wikipedia: Eastons Model. Udgivet af Wikipedia. Sidst opdateret: 17.09.2008. Internetadresse: http://da.wikipedia.org/wiki/Eastons_model - Besøgt d. 18.12.2010

¹¹ Jørgensen, 2009 – s.51

beslutningstagenen eftersom repræsentanter fra kirken sad i det politiske system i henholdsvis ministerier og udvalg, og dermed havde de også en effekt på processens output.

Indflydelsen på processens output var især tydeligt, da den elitære og lukkede katolske organisation Opus Dei kom til magten i slutningen af 50'erne i Spanien – eksempelvis var samtlige ministre med tilknytning til den spanske økonomi medlemmer.¹²

Bachrach og Baratz – Negative beslutninger

En måde at forhindre politisk opposition er ved brug af Bachrach og Baratz's begreb *ikke-beslutninger* eller som de også kaldes – *negative beslutninger*¹³ Direkte negative beslutninger indebærer at krav bevidst tilsidesættes eller sorteres fra, hvilket ofte forekom under diktaturet. For såfremt der blev fremstillet et kontroversielt krav, ville dette aldrig nå beslutningsarenaen. Dette skete bl.a. ved brug af det store censurapparat, styret havde til rådighed.¹⁴ Den katolske kirke holdt som en del af den magtfulde elite under Franco kontroversielle forslag, der var i strid med kirkens værdier, af bordet. Oftest blev de ikke engang foreslået, da kirkens blotte tilstedeværelse som en intern stærk aktør på især det moralske område medførte en ubevidst tilsidesættelse af kravet – også kaldet indirekte negative beslutninger.¹⁵ Ved at afholde visse forslag fra at komme på beslutningsarenaen, vil man på den måde langsomt kunne forhindre eller i det mindste forsinke opposition i overhovedet at opstå. Dette er dog sværere at gennemføre i et demokrati.

Bevidsthedsmanipulation i undervisningen

Et ministerium, den katolske kirke hurtigt fik monopol på var uddannelse. Dette har siden været kirkens traditionelt tungeste område, som de har formået at udnytte til fulde¹⁶. Dette er en vigtig institution, der sætter sit præg på børnene fra begyndelsen – altså et ideelt sted for den spanske kirke at cementere det katolske værdisæt, da der i uddannelsessektoren foregår en magtproces i form af socialiseringsmekanismer – kirken fungerer gennem uddannelsessystemet som sekundær socialisationsagent.¹⁷ Bevidsthedsmanipulation bruges, ifølge politologen Steven Lukes' definitioner af bevidsthedsmanipulation og -kontrol, til at forhindre konflikt og skabe holdninger. Dette gøres med midler som retorisk fordrejning, usandfærdig information og socialisering, hvilket

¹²Jørgensen, 2009 – s.50

¹³Thomsen, 2005 – s.61

¹⁴ Jørgensen, 2009 - 43

¹⁵Thomsen, 2005 – s.64

¹⁶Jørgensen, 2009 – s.47

¹⁷ Brejnrod, Poul: Sociologi. 1. udg. Gyldendal, 2008 – s. 33-34

netop var hvad den katolske kirke brugte sin indflydelse på uddannelsen til.¹⁸ Præster og nonner blev lærere, og børnene blev politisk og religiøst indoktrineret.¹⁹ Senere overgik det ministerium, der tog sig af bl.a. censur, også til undervisningsministeriet. Den katolske kirke sad nu på alle informationskanalerne, hvilket var en rigtig gunstig position til at sætte værdierne og rammerne for offentligheden, som blev omtalt i forbindelse med David Eastons model.

Ved at udnytte de mange strukturelle muligheder, der fulgte med at være støttepillen til en diktatorisk stat, og samtidig satse på en omfattende socialisering, indoktrinering og forhindring af opposition cementerede kirken altså sine grundværdier i det spanske samfund op gennem midten af det tyvende århundrede.

Indflydelse i et demokrati

Strukturel magt i et demokrati

Da Franco døde i 1975, var det spanske samfund klar til demokrati. Den økonomiske fremgang i 60'erne og de store turiststrømme til Spanien europæiserede langsomt landet²⁰, og der opstod et civilsamfund og en ungdomskultur som bl.a. Pedro Almodóvar var en stor del af. Selv fra Vatikanet kom der ordrer om reformer og nytænkning, hvilket den spanske statskirke måtte følge. Dette var alle tegn på en mulig opløsning af den tidligere uopløselige nationalkatolske samfundsmodel.²¹ Men der var der ingen, der ønskede endnu en blodig borgerkrig. Den spanske kirke valgte at støtte op om en demokratisering af Spanien og sikrede sig dermed en særlig status i det nye samfund. I den nye forfatning adskilles kirke og stat, men den katolske kirke beholder en vis særstatus ved at være direkte indskrevet som samarbejdspartner.²² Denne strukturelle fordel har kirken formået at bevare for ifølge historikeren David Ruiz udviser den spanske regering til stadighed en generøsitet der ”*minder én om de standsprivilegier, der prægede den europæiske feudalisme*”²³.

Den katolske kirke i Spanien er altså stadig en aktør med visse strukturelle privilegier, som sin bevarede eneret til at rekruttere undervisere til religionsfaget, vel at mærke den katolske religion. Disse privilegier er dog under pres fra den socialistiske spanske regering, der bl.a. foreslår at erstatte undervisningen i katolicisme med timer i medborgerskab og desuden reformere kirkens

¹⁸ Thomsen, 2005 – s.95, figur 11

¹⁹ Amilibi, Jesús María: Los fantasmas de barro, 1. udg. Systime, 1988

²⁰ Spanien havde tidligere isoleret sig fra det øvrige Europa, men fik nu en mere sekulær kulturel påvirkning fra Europa. Fx ændrede spaniernes forbrugsmønster sig drastisk.

²¹ Jørgensen, 2009 – s.55

²² Schriewer, 2007 – s. 340

²³ Schriewer, 2007 – s. 341

økonomiske statsstøtte.²⁴ Den spanske kirke er altså nu under pres fra en side, den ikke er vant til, især efter konservativt og dermed katolskvenligt styre fra 1996 til 2004. Det demokratiske samfund ser anderledes pluralistisk og åbent ud end det diktatur, spanierne havde kendt så længe – det er fx nu helt tilladt at være i åben opposition til kirken.

Hele beslutningsprocessen ændredes markant ved overgangen til demokrati på trods af Francos forsøg på at opbygge noget, der skulle ligne en demokratisk struktur. Derfor har den katolske kirke måttet ændre sine metoder til at opnå eller, som man også kan mene, bevare indflydelse.

Den katolske kirke som interesseorganisation

Kirken har i dag langt mere karakter af en interesseorganisation, dog som nævnt med visse strukturelle privilegier. Den deltager som en meget aktiv del af den politiske debat med en meget konkret dagsorden, der bygger på de traditionelle grundværdier²⁵ Den er ikke bange for konfrontation og åben konflikt, hvilket eksempelvis ses, når katolske biskopper op til det spanske parlamentsvalg direkte melder ud hvilket parti, man skal stemme på for at være en sand katolik – det konservative Partido Popular.²⁶ Den spanske kirke fungerer altså som en pressionsgruppe, der indirekte opnår indflydelse ved at påvirke den offentlige opinion og vælgerne. Det gøres ved at kirken udnytter sit veludviklede medienetværk, hvilket vil blive uddybet i næste afsnit.

Pressionsgrupper har også en direkte påvirkningsmulighed; uformel kontakt til politiske partier og enkeltpersoner.²⁷ Dette er især tydeligt i kirkens samarbejde med Partido Popular, der er så stærkt, at avisen El País har døbt alliancen ”*los teocons*”.²⁸

Til sammenligning mellem kirkens mulighed for påvirkning af samfundet under og efter diktaturet er Eastons model²⁹ særdeles brugbar.

Hvis man ser den spanske kirke som en interesseorganisation, påvirker den spanske kirke altså inputs i den politiske proces ved at fremsætte krav og påvirke støtten til beslutningstagerne, ved fx at påvirke vælgerne ved at argumentere for, hvornår man er sand katolik. Dette er netop den førnævnte indirekte påvirkningsmulighed, en pressionsgruppe besidder. Men til forskel fra et

²⁴ Møller, Bjarke : *Spansk oprør med katolicismen*. I: Information, 29.09.2004, s. 1-2. Internetadresse: <http://www.information.dk/97992> Besøgt d. 10.12.2010 – s.1

²⁵ Campos, Miguel Obradors: *Endelig blev den katolske kirke sat på plads*. I: Information, 05.07.2010, s. 1. Internetadresse: <http://www.information.dk/print/238352> Besøgt d. 13.12.2010 – s.2

²⁶ Hoyng, Hans m.fl.: *Spanien kirke er i kamp mod socialisterne*. I: Politiken, 09.03.2008, s. 1-2. Internetadresse: <http://politiken.dk/udland/ECE481094/spaniens-kirke-er-i-kamp-mod-socialisterne-/> Besøgt d. 10.12.2010 – s.1

²⁷ Andersen, Jørgen Goul: *Politik og samfund i forandring*. Bind 2. 2. udg. Columbus, 2005 – s.40

²⁸ Hoyng m.fl., 2008 – s.1

²⁹ Gregersen, 2010 – bilag 1

diktatur er der i et demokrati indtil flere aktører, der påvirker kategorierne *krav* og *støtte* i modellen, men som ikke er baseret på kirkens værdier.

Som det ses på figuren påvirker kirken som interesseorganisation også beslutningsprocessen, hvilket er brug af den direkte påvirkningsmulighed. Kirken har dog ingen repræsentation i ministerierne i det sekulære demokrati i modsætning til under diktaturet og har derfor ikke samme omfattende indflydelse på samtlige aspekter af Eastons proces. Den må slås om indflydelsen med andre interesseorganisationer, skønt den har en fordel.

Brugen af medier

Et andet middel den spanske kirke benytter til at påvirke samfundet er en sproglig magtstrategi. Naturligvis brugte kirken også sproget som propagandamæssigt magtmiddel under Franco, men det er langt mere interessant at se på i et moderne demokrati, hvor det at kunne bruge medierne og fremstille sin sag rigtigt betyder så meget, som det gør.³⁰ Under Franco var medierne fuldkommen kontrollerede af staten og kritiserede logisk nok aldrig kirken, eller hvad den stod for. Det er ikke tilfældet i et frit demokrati med en fri presse. Derfor har det som modtræk til det pluralistiske demokrati været nødvendigt for den spanske kirke at opbygge et eget medieapparat og tilhørende mediestrategi.

Den katolske kirke er som nævnt yderst aktiv i den spanske offentlighed, hvor den har en stærk dagsordensættende effekt. Dette sker i samarbejde med de spanske biskoppers mediekæde, der bl.a. inkluderer radiostationen Cope-Radio.³¹ Denne radiostation fungerer som understregning af de katolske værdier og sender bl.a. et program, der er rettet mod spanske husmødre med råd om, hvordan man agerer som sand katolik. Hvilket netop er en af de tidligere nævnte kerneværdier i den katolske kirke – kvinden i hjemmet.

Sproglig magtstrategi og socialisering

Den sproglige magtstrategi indebærer også retoriske virkemidler og brug af manipulerende argumenter. Den katolske kirkes retorik bygger primært på etiske og følelsesbetonede argumenter. ”*De vil påtvinge samfundet en virus, og det vil få alvorlige konsekvenser*”³² som Martínez, talsmand for de spanske katolske biskopper udtaler om homoseksuelles nyvundne ret til ægteskab.

Desuden opnår man ifølge magtteoretikerne Laclau og Mouffe magt ved at definere virkeligheden sprogligt, hvilket netop er, hvad kirken gør med sin klare retorik. Kirken har sprogligt

³⁰ Friisberg, Gregers: Politik ABC. 1. udg. Colombus, 2009 – s.163

³¹ Hoyng m.fl., 2008 – s.2

³² Møller, 2004 – s.1

formålet at definere eksempelvis alle kristent funderede samfunds forhold til abort ved fx at bruge vendingen ”*det ufødte liv*”.³³ De katolske værdier og dogmer bliver altså introduceret og forsøgt fastholdt gennem sproget i den vedvarende mediepåvirkning, som bl.a. Cope-Radio er en del af.

Dette repræsenterer alt sammen Lukes’ definition af bevidsthedsmanipulation, hvoraf retorisk fordrejning og socialisering er en markant del.³⁴

Selv om den katolske kirke ikke sidder komplet på undervisningsministeriet som under Franco, er den spanske kirkes indflydelse gennem socialisering altså stadig markant, da kirken endnu har stor indflydelse på undervisningen, med det tidligere omtalte monopol på udvælgelse af religionslærere.

Det er i undervisningen og miljøet omkring, at de katolske grundværdier først internaliseres, men brugen af medierne og retorik følger op på denne påvirkning og rækker ud til hele det spanske samfund.

Negative beslutninger i et demokrati

Kirkens blotte tilstedeværelse på det moralske område medfører som det gjorde under Franco stadig indirekte negative beslutninger. Nu forekommer kirken blot som en stærk ekstern aktør, hvis reaktion man frygter og derfor undgår den spanske regering i nogle tilfælde at fremsætte lovforslag, der kunne forekomme for konfliktfremkaldende. Den forventede reaktion fra kirken har bl.a. medført at den socialistiske regering har slyttet en lovgivning om tilladelse af aktiv dødshjælp³⁵ Den katolske kirke vil desuden som andre interesseorganisationer være meget opmærksom på at holde emner, der måtte true kirkens eksisterende privilegier, af dagsordenen.³⁶

Fastlåsningen af kirkens privilegier kan ifølge Bachrach og Baratz ses som institutionaliserede negative beslutninger.³⁷ Det gælder fx at aftalen om den økonomiske støtte til kirken fra staten er fra 1979 og forfordeler den katolske kirke frem for andre religioner. Det vil sige, at kirkens mange privilegier er blevet så indgroede og traditionsbundne, at den spanske borgere ikke længere lægger mærke til dem eller tænker over dem.

Kirken er så stor en del af den spanske kultur og bevidsthed, at det er vanskeligt som vælger at tage stilling til selve den katolske kirke. Man kan kun tage stilling til mindre omfattende emner som dens økonomiske forhold eller lign.

³³ Thomsen, 2005 – s.151

³⁴ Thomsen, 2005 – s.95, figur 11

³⁵ Hoyng m.fl, 2008 – s.1

³⁶ Thomsen, 2005 – s.71

³⁷ Thomsen, 2005 – s.65

Den spanske kirke er ikke længere en del af den spanske stat. Deri ligger forudsætningen for forskellen mellem kirkens forsøg på indflydelse under diktaturet og nu. Kirken besidder trods sekulariseringen stadig centrale strukturelle privilegier, men den katolske institution har ikke længere direkte magt over eller i beslutningsprocessen. Den kan nu kun forsøge at påvirke processen udefra så meget som muligt i retning af egne værdier, hvilket den gør ved brug af bl.a. en omfattende socialisering, en stærk mediestrategi og en handling som en magtfuld interesseorganisation.

Pedro Almodóvar og de spanske værdier

Pedro Almodóvar er interessant i denne sammenhæng, da hans grundlæggende værdier er i opposition til de traditionelle katolsk baserede, med især Almodóvars alternative syn på familien som et centralt brydningspunkt. *Todo Sobre mi Madre* er en klassisk Almodóvar-film da den er et samfundsmæssigt og værdimæssigt oprør og provokation mod det traditionelle billede af kønsroller og familien.

La Mala Educación er anderledes. Det er en langt mørkere film, der kan ses som et personligt oprør fra Almodóvars side. ”*Filmen er selvbiografisk i dybere forstand, men det er ikke min egen livshistorie, jeg fortæller*”³⁸ – Pedro Almodóvar. Han har brugt ti år på at skrive manuskriptet og fortæller, at han sagtens kunne bruge endnu ti.

Der vil derfor være forskel på analysen af de to film, der til gengæld på udmærket vis supplerer hinanden med henblik på at forstå Almodóvars univers og værdier.

Præsentation af Almodóvar

Pedro Almodóvar blev født i halvtredsernes Spanien i Calzada de Calatrava, hvor han voksede op med en hård far, der sjældent var til stede. Almodóvar har udtalt, at han i stedet voksede op blandt stærke kvinder: Sin mor, søstre, tanter og bedstemor³⁹. Almodóvar blev senere uddannet hos franciskanermunke og den dårlige dannelse, han fik her, lærte ham udelukkende at miste troen på gud.⁴⁰ ”*The education we received was about guilt, sin, punishment.*” – Pedro Almodóvar.⁴¹

³⁸ Ravn, 2004 – s.1

³⁹ Petersen, Hanne: *Volver – emner i Pedro Almodovars film – familia*, 1.udg. L&R uddannelse, 2006 – s. 98

⁴⁰ *Todo Sobre mi Madre*. 1999. Instruktion: Pedro Almodóvar. Manuskript: Pedro Almodóvar

⁴¹ Maza, Maximiliano: *Biography for Pedro Almodóvar*. I: IMDb, 2010, s. 1. Internetadresse: <http://www.imdb.com/name/nm0000264/bio> Besøgt d. 13.12.2010 – s. 2

Som sekstenårig flyttede han til Madrid for at studere og skabe film, hvilket ikke var muligt, da Franco netop havde lukket alle filmskoler. I Madrid blev den autodidakte Almodóvar en del af den begyndende ungdomskultur i Spanien og senere i slut-halvfjerdserne en stjerne i Madrids popkulturelle bevægelse ”La Movida”.⁴² Han er erklæret homoseksuel og tilhører klart den frit tænkende del af *Las dos Españas*, og står i stærk kontrast til den nationalistiske og mere traditionelle del.⁴³

Hans filmkunst var i begyndelsen meget ekstrem som et brud på Franco-diktaturets censur og seksualitetsforskrækkelse. Filmene er til stadighed præget af kulørt kitsch, stoffer, lidenskabelige og seksuelt skiftende karakterer samt voldsomme ofte seksuelle billeder.

Almodóvars arketyper

Den stærke kvinde

Et af Almodóvars filmiske omdrejningspunkter er kvinden. I et opgør med den katolsk baserede patriarkalsk dominerede kultur ligger hovedfokus i Almodóvars univers på den stærke kvinde. Denne type kvinde er stærk og selvstændig men også følelsedrevet og sårbar. Hun udholder en hel del lidelse og ensomhed, som moderen Manuela fra *Todo Sobre mi Madre* er et eksempel på. Hun opdrager sin søn alene, men mister ham siden brat og voldsomt.

Bortset fra mellem mor og barn er det oftest mellem kvinderne at virkeligt sammenhold opstår. Som fx det stærke bånd, der knyttes mellem Manuela, Rosa, Agrado og Huma i *Todo Sobre mi Madre*, som især ses i scenen hvor de fire kvinder drikker cava sammen. Et sammenhold der reducerer Manuelas ensomhed efter tabet af sin søn og Rosas ensomhed og magtesløshed efter opdagelsen af sin graviditet og delvise tab af sin mor. Et sådant bånd bliver ikke knyttet i *La Mala Educación*.

De to typer mødre

Der findes to mødre-typer i Almodóvars filmunivers. Der er den gode mor, der tager sit barns side uanset hvad. Det er hende, der holder familien kørende. Selvom denne modertype kan fejle, forsøger hun at gøre det godt igen, hvis hun får endnu en chance, hvilket Manuela er et klassisk eksempel på. Hun begår i bedste mening nogle fejltagelser ved at fortie sandheden for sin søn Esteban, men hun indser dem og får en anden chance ved at få overdraget ansvaret for Lola og

⁴² Jensen, Sune: *Blomsten i den katolske buket sprang ud af skabet*. I: Religion.dk, 22.07.2009, s. 1. Internetadresse: <http://www.religion.dk/artikel/331583:Sex-og-religion---tvaerreligioest-set--Blomsten-i-den-katolske-buket-sprang-ud-af-skabet> Besøgt d. 17.12.2010 – s. 2

⁴³ Jørgensen, 2009 – s. 31

Rosas søn. Rosa tegner også til at blive en god mor. Hun sikrer sig, at hendes søn får sandheden fortalt, ved at tvinge Manuela til at love at det vil ske, da Rosa udmærket ved, hun skal dø.

Så er der Almodóvars dårlige mor. En intolerant og fordomsfuld karakter, der fuldkommen svigter sit barn ved ikke at forstå eller acceptere det. Rosas mor er af denne type. Hun accepterer ikke Rosa og er fuldkommen blottet for moderfølelse. Dette er særdeles tydeligt, da hun i sekvens 46 råber af Rosa: ”*¡Eso es! ¡Cualquier puta! ¡Cualquier salvadoreño es más importante que tu madre y tu padre!*”⁴⁴ For at understrege denne mangel på moderlighed, står Rosas mor i denne scene ved siden af de mange falske malerier af Jomfru Maria med Jesusbarnet – det ellers ultimative billede på moderskabet er blot en forfalskning udført af Rosas mor.

Nogle gange kan denne dårlige modertype komme til at acceptere, holde af og tage barnets side og altså blive en god mor, som det sker med moderen Becky i Almodóvars *Tacones Lejanos*.⁴⁵ Rosas mor forsøger delvis at forbedre sig og acceptere Rosas graviditet. Hun besøger datteren og prøver på sin forkrøblede måde at hjælpe. Men hun formår det ikke, og moder og datter erklærer begge fallit, da Rosas mor spørger: ”*Rosa, no sé qué hacer. ¿Qué esperas que haga?*” og Rosa svarer ”*Nada, mamá*”.⁴⁶ Moderen overlader altså ansvaret for både sit barn og senere sit barnebarn Esteban til Manuela, der på sin vis er blevet Rosas mor nu. Det ønsker hun dog ikke i begyndelsen, men Manuela, der besidder al den moderfølelse Rosas mor mangler, tager dog Rosa til sig meget hurtigt. Det er også Manuela, der løber, så snart hun hører Rosas Esteban græde – Rosas mor lægger ikke synderligt mærke til det

Mænd i Almodóvars univers

Ligesom med de to typer af mødre findes der to typer mænd i Almodóvars film – begge lige uduelige. Der er den aggressive, autoritære og kvindeundertrykkende eller den enten mentalt eller fysisk fraværende. Ingen af disse to karakterer bidrager særligt til familiens ophold eller familielivet generelt. Almodóvars skildring af den spanske mand er en klar kritik af det patriarkalsk dominerede samfund som er omdrejningspunktet i de traditionelle spanske værdier. Hos ham er det som nævnt kvinden, der er den stærke bærer af familien.

Rosas far er et meget ekstremt eksempel på den kategori af spanske mænd, der er fraværende. Han er så fraværende, at kun hans hund genkender Rosa. Han er på ingen måde en del af familien og deltager ikke engang i begravelsen af sin egen datter.

⁴⁴ Todo Sobre mi Madre – s.54

⁴⁵ Petersen, 2006 – s.103

⁴⁶ Todo Sobre mi Madre – s.102

Begge arketyper personificeres i Lola, den mandschauvinistiske transvestit, der ifølge Manuela indeholder det værste af en kvinde og det værste af en mand. ”¡Cómo se puede ser machista con semejante par de tetas!” – *Manuela*.⁴⁷ Når han er til stede, er han autoritær og chauvinistisk, men i forhold til hans og Manuelas søn Esteban er han fuldkommen fraværende. Han ankommer dog til Rosas begravelse for at sige farvel, da han også selv er døende. Lola føler en form for moderkærlighed. Det at han egentlig er kvinde, eller i det mindste en feminaliseret mand, gør ham i stand til at føle og handle, som han gør – en typisk mand ville aldrig agere sådan i Almodóvars univers.

Transvestitter

Transvestitter er en anden karakter-genganger hos Almodóvar. Han fremstiller dem ikke på samme måde som det traditionelle, fordomsfulde billede af transvestitter som ødelagte, identitetsforvirrede personer. De er i Almodóvars optik mennesker som alle andre. Nogle er som Ignacio i *La Mala Educación* ødelagte vrag, mens andre som Agrado i *Todo Sobre mi Madre* selvsikkert udtaler: ”*Una es más auténtica cuando más se parece a lo que ha soñado de sí misma*”⁴⁸ Agrados udtalelse står stærk i modsætning til den konservative, kristne opfattelse af at man er skabt i Guds billede som det ikke er tilladt at ændre på.

Der er altså en dynamik og frihed til omskiftelighed og forandring i Almodóvars univers, der er meget brydende med de traditionelle og særdeles konservative spanske værdier.

Familien som institution

Almodóvar er ekstremt fokuseret på familien. På den måde er han påvirket af katolicismens traditionelle fokus på de nære fællesskaber, men den lykkelige kernefamilie er ikke eksisterende i Almodóvars film. Familiebilledet er som i *Todo Sobre mi Madre* domineret af familier med enlige mødre som Manuela eller nonnen Rosa, der bliver gravid med den aidsramte transvestit. Der eksisterer traditionelle kernefamilier med en mor, far og barn som Rosas, men disse er med en ukærlig mor og fuldkommen fraværende far en parodi på en ægte familie. Hermed viser Almodóvar, at den klassiske og katolske funderede familieopfattelse ikke er den eneste rigtige. Rosas familie burde efter traditionelle standarder være perfekt, men er det langt fra. ”*La familia es un*

⁴⁷ *Todo Sobre mi Madre* – s.71

⁴⁸ *Todo Sobre mi Madre* – s.104

*núcleo alrededor de un niño y él lo que busca es que le quieran y le quiten sus miedos. Eso es lo que legítima a los padres*⁴⁹ – Pedro Almodóvar, hvilket netop er hvad Rosas forældre ikke magter.

Der findes altså et utal af familieformationer, og hos Almodóvar er det langt vigtigere, hvad de indeholder af kærlighed og tolerance, end hvordan de er bygget op. Som han har udtalt:

*”La familia no corresponde, ni tiene que corresponder, con el modelo cristiano”*⁵⁰

I sammenhæng med familiebegrebet følger temaet identitet og behovet for at kende sine rødder. Manuelas søn Esteban er vokset op uden at kende til sin far, hvilket han virkelig ønskede. Manuela indser da også, at han burde have kendt sin far. Generelt søger Almodóvars karakterer aktivt at finde sandheden, og det er som før antydning en fundamental ret man har som menneske – at vide hvor og hvem man kommer fra, selvom det kan være hårdt. *”Quiero conocerle. Tengo que comprender a mamá que no me importa quién sea, ni cómo sea, ni cómo se portó con ella. No puede quitarme ese derecho.”*⁵¹ – Esteban

Seksualitet og homoseksualitet

Den omfattende seksualitet i Almodóvars film er et generelt brud med kirkens jomfruelighed. Jomfrufødslen og dermed dyrkelsen af uskyld er meget markant i katolicismen, der har præget det spanske værdisæt. Derfor er seksualitet forbeholdt ægteskabet, der er et af den katolske kirkes syv sakramenter⁵² Ægteskabet har dog ingen plads hos Almodóvar, han bryder sig simpelthen ikke om det.⁵³ Hos ham er det de følelsesbetingede og ikke institutionelle bånd, der er interessante. Det er passionerne, der driver mennesker. En nonne er et klassisk billede på uskyld, men Rosa i *Todo Sobre mi Madre* eller søstrene fra *Ente Tinieblas* er det langt fra. De er ligeså seksuelle og i deres passioners vold som alle andre. Rosa bliver fx gravid med Lola. For bruddet med de traditionelle værdier kommer virkelig til udtryk i Almodóvars omfattende skildring af kærlighed på tværs af køn.

*” ¡Somos gilipollas... y un poco bolleras!”*⁵⁴ – Manuela. Omskifteligheden i karakterernes seksualitet og køn er altså markant – også i *La Mala Educación*.

⁴⁹ Ukendt forfatter: Almodóvar: «La familia no tiene que limitarse al modelo católico» I ABC, 30.06.2005. Internetadresse: http://www.abc.es/hemeroteca/historico-30-06-2005/abc/Home/almodovar-la-familia-no-tiene-que-limitarse-al-modelo-catolico_203484111797.html. Besøgt 17.12.2010. – s. 1

⁵⁰ Møller, Bjarke: *Lige i seksualitetens navn*. I: Information, 26.07.07, s. 1. Internetadresse: <http://www.information.dk/108543> Besøgt d. 17.12.2010 – s. 2

⁵¹ *Todo Sobre mi Madre* – s.116-117

⁵² Nørhøj, Henning: *Leksikon*. I: Kristendom.dk, 2010, s. 1. Internetadresse: <http://www.kristendom.dk/leksikon/s> Besøgt d. 17.12.2010 – s.1

⁵³ «La familia no tiene que limitarse al modelo católico», 2005– s. 2

⁵⁴ *Todo Sobre mi Madre* – s.71

Dårlig Dannelse

I den langt mørkere og mere personlige film *La Mala Educación* er der dominerende en følelse af løsrevet ensomhed og fandenivoldskhed.

Enrique og Juan handler begge særdeles selvdestruktivt med deres værdier og identitet i hastigt forfald. Enrique bliver af Juans destruktivitet trukket ned i et handlingsforløb, der er præget af risiko, bedrag og skjulte sandheder, og hvor det amoralske og undergangen er det endelige stop.

*”Jeg ville se, hvor langt du ville gå, og hvor meget jeg kunne tage.”*⁵⁵

Den indeholder mange elementer af film noir-genren med det desillusionerede formålsløse livssyn, der lægges frem.

Juan har karakter af en femme fatale. Han udnytter overlagt den tidligere præst Sr.

Berenguer og hans begær til egen økonomisk vinding og trækker som nævnt Enrique ind i et farligt net af bedrag. Eksempelvis Juans træk af femme fatale viser, hvor feminaliserede mændene generelt er i *La Mala Educación*. De er i hvert fald ikke lig den klassiske spanske machomand; de græder og føler stærkt. Selvom Juan ikke vil vedkende sig mordet af Ignacio overfor Enrique, føler han sig alligevel skyldig. Da han indspiller scenen i *La Visita*, hvor 'Zahara' bliver dræbt, bryder han efterfølgende grædende sammen. Han er altså langt fra upåvirket. Karaktererne er nemlig betydeligt mere komplekse end Almodóvars arketypiske mænd. Men det er tydeligt, at der hersker en følelse af fremmedgørelse dem imellem – ingen lukker andre ind.

*”Juan me permitió que le penetra con frecuencia, pero solo físicamente.”*⁵⁶ – Enrique.

Samtidig er samtlige karakterer i deres passioners vold, hvilket ses stærkest i karakteren Sr. Berenguer, der drives til alt af sine lidenskaber – mord, misbrug, afpresning. For at understrege dette meget karakteristiske Almodóvar-tema afsluttes filmen med ordet *passion* blæst op på hele skærmen.

Forbrydelse og straf

Der er i filmen en tendens til, at traumer nedarves, hvilket Almodóvar også beskriver i andre af sine film som fx *Volver*.⁵⁷ Juan bliver mærket af at vokse op med den ødelagte Ignacio, der til gengæld er mærket af sine barndoms oplevelser med præsten, der også adskilte kærligheden mellem drengene Enrique og Ignacio.

⁵⁵ Citatet findes ikke på spansk. Dette er en afskrift af de danske undertekster – 1:35:16- 1:35:22

⁵⁶ *La Mala Educación*. 2004. Instruktion: Pedro Almodóvar. Manuskript: Pedro Almodóvar. – s. 110

⁵⁷ Petersen, 2006 – s. 2

At Juan er dybt skadet af opvæksten med Ignacio er årsagen til, at han begår forbrydelser som at slå sin bror ihjel. *”Tú no sabes lo que es tener un hermano como Ignacio, y vivir en un pueblo”*⁵⁸ – Juan.

Han tænker også på sin syge mor, da han beslutter sig for at myrde Ignacio. Den kærlige mor fik nemlig endnu et hjerteanfald, da Ignacio kom på besøg, og Juan ser sammen med Sr. Berenguer kun én udvej. *”Fue idea de Juan, o mía, no sé... La única solución era deshacernos de él.”*⁵⁹ – Sr. Berenguer. De vælger endnu en gang, som alle karaktererne i La Mala Educación, de mørke og farlige sider af livet.

Det billede Almodóvar tegner af forbrydelser er meget atypisk. I hans film findes der begrundede eller retfærdige forbrydelser, men det er nogle andre typer end de traditionelle og juridisk strafbare. Bl.a. utroskab, svigt af børn og incest er utilgiveligt i Pedro Almodóvars univers, og hævnens af disse ses som værende fuldkommen berettiget. Almodóvar lader sine karakterer slippe af sted med forbrydelser som mord, så længe mordet retfærdiggøres i form af den myrdedes misgerninger.⁶⁰ Det er tilfældet med præsten Sr. Berenguer i La Mala Educación. Han misbruger drengen Ignacio og ender til sidst fuldt berettiget med at blive straffet for sine forbrydelser, mens Juan ikke bliver straffet – i hvert fald ikke for mordet på Sr. Berenguer.

Religiøst hykleri

Der er et generelt problem i den katolske verden med præsternes misbrug af børn. Det har længe været tabubelagt, hvilket også ses i La Mala Educación – denne fuldkomne tavshed omkring misbruget. Men efter de mange internationale afsløringer af pædofili i kirkens regi er sagerne de seneste år langsomt begyndt at komme frem i Spanien. Fx blev en spansk præst i år arresteret for misbrug af mindst 15 drenge på forskellige katolske skoler.⁶¹ Almodóvar voksede selv op på en katolsk drengeskole, og misbruget der beskrives i La Mala Educación har ifølge Almodóvar afsætt hans eget liv.

*“I do remember having extreme physical fear of the priests. (...) The notorious abuser, who eventually had to leave, had this harem of about 20 boys.”*⁶² – Pedro Almodóvar.

⁵⁸ La Mala Educación – s.158

⁵⁹ La Mala Educación – s.140

⁶⁰ Petersen, Hanne: Emner i Pedro Almodovars film – crimen y castigo, 1.udg. L&R uddannelse, 2006 Internetadresse: http://www.spanskunivers.dk/pdf/volver_opg_emner.pdf. Besøgt den 17.12.2010 – s. 4

⁶¹ Christiansen, Jette: *En tikkende bombe under den katolske kirke*. I: La Danesa, 30.04.2010, s. 1-2. Internetadresse: <http://www.ladanesa.com/component/content/article/43-temaadebat/2764-en-tikkende-bombe-under-den-katolske-kirke> Besøgt d. 13.12.2010 – s. 1-2

⁶² Maza, Maximiliano: *Biography for Pedro Almodóvar*. I: IMDb, 2010, s. 1. Internetadresse: <http://www.imdb.com/name/nm0000264/bio> Besøgt d. 13.12.2010 – s.2

Almodóvar kanaliserer gennem Enriques film *La Visita* en lille bemærkning til disse præsters forhold til Gud ud. Da Fader Manolo og Fader José i filmen-i-filmen *La Visita* har slået Ignacio ihjel og Fader Manolo pointerer at Gud er vidne, svarer Fader José blot: ”*Si, pero Él está de nuestra parte*”⁶³.

Almodóvar udtaler selv, at det ikke er kirken men menneskene bag, der interesserer ham⁶⁴. Alligevel tyder en så personlig film som *La Mala Educación* på en modstand mod at misbrugere beskyttes af et klerikalt hierarki, der er fuldt ud accepteret af samfundet. Og en modstand mod det hykleri, der er forbundet med Fader José's bemærkning. Den skildrer i hvert fald misbrugets forfærdelige konsekvenser på et næsten uendeligt antal niveauer.

Selvom Almodóvar ikke er en typisk politisk instruktør, tager han alligevel standpunkter, der giver en vis politisk effekt. For Almodóvars mange kontroversielle film har medført en del furore, der har udmøntet sig i bl.a. personlige dødstrusler. Desuden har det konservative parti PP erklæret sig parat til at sagsøge instruktøren for bagvaskelse.⁶⁵ Almodóvars film må altså have en politisk effekt, hvis det så blot er at provokere hans værdimæssige modpart.

Om han søger det eller ej, kommer Almodóvar altså i konflikt med de traditionelle værdier og dermed kirken og de konservative ved som eksponent for den friere spanske ånd at skildre de stærke kvinder, uduelige mænd, anderledes familier, brændende passioner og omskifteligheden i seksualitet og køn.

Kirken som værdifastsætter i dag

En bølge af politisk og værdimæssig modernitet

I forhold til under Francos diktatur er den spanske kirke i dag langt mindre suveræn, som der forklaredes i de første afsnit. I det moderne demokrati har kirken altså måttet forsøge en mere indirekte vej til indflydelse. Dette har dog ikke været helt uden forhindringer, men spørgsmålet er, om kirkens strategier reelt set fungerer. Sætter kirken stadig de spanske værdier?

⁶³ *La Mala Educación* – s. 116

⁶⁴ Ravn, 2004 – s. 2

⁶⁵ Ravn, 2004 – s. 1

Spaniernes værdier – kvantitativt set

Statistikker viser, at antallet af praktiserende katolikker faldt fra 61 % i 1978 til 28 % i 2004.⁶⁶

Ifølge avisen El País definerer 74,0 % sig i 2010 til at være katolikker, men langt over halvdelen af denne gruppe deltager næsten aldrig i messer eller lignende religiøse aktiviteter.⁶⁷

Desuden kan man på bilag 3⁶⁸ se at antal ægteskaber, der bliver indgået i katolsk regi er stærkt faldende, mens borgerlige ægteskaber er i fremgang. Kirken er altså på retur på et ellers klassisk katolsk suverænitetssdomæne som ægteskabet.

Således kan man se en udviklingstendens i Spanien mod et lidt løsere forhold til religion.⁶⁹

Tre fjerdele af spanierne anser sig dog som katolikker, selv om de ikke deltager jævnlige i det religiøse liv. Det fortæller dog ikke eksplicit, om kirken er en værdisætter eller ej. Der er ikke nødvendigvis en kausalsammenhæng mellem, at spanierne ser sig selv som katolikker, og om de lever efter de katolske værdier. Om spanierne har disse værdier kan man undersøge ved at se på fordelingen af stemmer til det konservative Partido Popular, hvis værdisæt stemmer overens med kirkens og som tidligere nævnt har haft og stadig har et tæt samarbejde med den.

På fordelingspolitikken minder PSOE og PP meget om hinanden. Det er på værdipolitikken, de adskiller sig.⁷⁰ Partido Popular og regeringspartiet PSOE har som Spaniens to største partier svinget mht. stemmer de sidste tyve år og ligger nu inde med henholdsvis 39,42 % og 43,87 % af stemmerne.⁷¹ Der er altså næsten 40 % af spanierne, hvis værdier er lig kirkens, hvilket betyder, den må have eller have haft en vis effekt på værdifastsættelsen i det spanske samfund. Det er dog ikke flertallets værdier, der stemmer overens med kirkens. Er Spanien ved at blive moderne?

Den socialistiske regerings forandring af Spanien

Der er nu vedvarende ændringer i gang i det spanske samfund. Regeringspartiet PSOE fremhæver gang på gang, at Spanien er en sekulær stat, hvor religionen ikke har en politisk rolle. Dette er blevet understreget af lovgivningen af adoption og ægteskab mellem homoseksuelle, der blev vedtaget i 2005. Lovgivningerne medførte et ramaskrig fra det katolske samfund i form af store

⁶⁶ Jørgensen, 2009 – s. 98

⁶⁷ La religiosidad de los españoles – como se define usted en materia religiosa? Data fra Instituto Nacional de Estadística y Centro de Estudios Sociológicos, I El País, 10.11.2010 – se Bilag 2

⁶⁸ La religiosidad de los españoles – evolución de matrimonios. Data fra Instituto Nacional de Estadística y Centro de Estudios Sociológicos, I El País, 10.11.2010 – se Bilag 3

⁶⁹ Schriewer, 2007 – s. 341

⁷⁰ Jørgensen, 2009 – s.99 og s.181, figur 10

⁷¹ Spain, Parliamentary elections. European Election Database, 2010. Internetadresse:

http://www.nsd.uib.no/european_election_database/country/spain/. Besøgt den 17.12.2010 – se Bilag 4

protester og underskriftsindsamlinger på over en million underskrifter, og som den spanske biskop fra Castellón kalder ”*Et tilbageskridt for civilisationen og et attentat mod familieinstitutionen, der er en basal celle i samfundet*”⁷²

I en anden sammenhæng har kirken forsøgt at true religionslærere til at demonstrere mod PSOE’s beslutning om at bevare religionsfaget som valgfrit. Lærernes organisation tog dog afstand fra dette offentligt, og den spanske kirke dermed tabte ansigt i den brede offentlighed.⁷³

PSOE får værdimæssig assistance fra kunstnere som Almodóvar, der er eksponent for de mere liberale værdier og verdenssyn, der også kommer til udtryk i Spanien. Forfatteren Eduardo Mendoza argumenterer nemlig i avisen El País for, at den sociale realitet i Spanien er langt fra den, der repræsenteres af kirken.⁷⁴ Dette vil man ifølge ham opdage, hvis man ser de film og romaner, der udgives i nutidens Spanien.⁷⁵ På trods af det spanske familieforums bemærkelsesværdige demonstrationer mod ægteskabslovændringen støttede 62 % af de spanske borgere en lovgivning så liberal, at et land som Danmark, der i egne øjne er et ligestillet frittænkende samfund, er flere mil derfra.⁷⁶ Det er ikke blot homoseksuelles rettigheder, der forbedres. Ligestilling for kvinder er også en af PSOE’s mærkesager, og der er nu flest kvindelige ministre i den spanske regering.

Af den franske avis Le nouvel Observateur blev Spanien i 2005 af disse grunde navngivet Europas Californien.⁷⁷ Holland og Belgien var de første to lande til at godkende ægteskab mellem parter med samme køn i henholdsvis 2001 og 2003. Der er dog ikke i Belgien tilladt adoption, hvilket er tilfældet i henholdsvis Holland og Spanien, og endnu har mange lande ikke fulgt det liberale eksempel. Homoseksuelle har i lande som fx Danmark endnu kun mulighed for at indgå registreret partnerskab. Ifølge Almodóvar er den liberale lov endda kommet sent til: ”*Det spanske folk har altid været forud for det politiske liv og loven*”⁷⁸ – Pedro Almodóvar

Men der er grænser selv for den reformivrige premierminister Zapatero. Regeringspartiet tør ikke røre ved abortlovgivningen eller lovgivningen om aktiv dødshjælp af frygt for at skærpe konflikten med kirken og de mere konservative vælgere.⁷⁹ Det er i sådanne tilfælde, at den

⁷² Møller, 2007 – s. 1

⁷³ Olesen, Ole: *Kirkekamp i Spanien*. I: Kristeligt Dagblad, 14.12.2005, s. 1. Internetadresse: <http://www.kristeligt-dagblad.dk/artikel/54447:Kronik--Kirkekamp-i-Spanien> Besøgt d. 17.12.2010 (Artikel) – s. 2

⁷⁴ Møller, 2007 – s. 2

⁷⁵ Møller, 2007 – s. 2

⁷⁶ Møller, 2007 – s. 1

⁷⁷ Jørgensen, Stig – s. 100

⁷⁸ «La familia no tiene que limitarse al modelo católico», 2005 – s. 1

⁷⁹ Hoyng m.fl., 2008 – s. 1

anticiperede reaktion fra bl.a. kirken påvirker beslutningerne i samfundet, da krav tilsidesættes bevidst af frygt for en ekstern stærk aktørs mulige reaktion.

Den katolske kulturs kontinuitet

Selvom der nu er offentlige skoler som alternativ til de katolske, og selvom PSOE, det socialistiske regeringsparti, forsøger at få obligatorisk kristendomsundervisning afskaffet, er den katolske kirkes socialiseringsbaserede magt til stadighed tydelig. Det er især den spanske elite, der uddannes i katolske privatskoler.⁸⁰ Det betyder at de kommende beslutningstagere og indflydelsesrige spaniere vil have en solid, katolsk baseret værdimæssig baggrund, der uden tvivl vil have en indflydelse på deres fremtidige valg og Spaniens fremtid.

Man kan altså argumentere for, at den katolske kultur til stadighed påvirker det sociale liv i Spanien.⁸¹ Familien har størstedelen af det sociale ansvar i den spanske selektive velfærdsmodel på trods af, at familiemønstrene i det senmoderne Spanien er ved at gå i opløsning.⁸² Den katolske kirkes nærhedsprincip og familieetik er styrende for det sociale liv i Spanien. Det er stadig set som manglende kærlighed til sine forældre at sende dem på plejehjem frem for selv at passe dem. De nære relationer med familien i centrum præger stadig det spanske samfundsbillede meget. Disse grundlæggende strukturer medvirker til bl.a. en stadig holden kvinder fra arbejdsmarkedet og dermed vedligeholdelse af de traditionelle værdier, på trods af at den socialistiske regering forsøger at afskaffe disse strukturer.⁸³

Den katolske kultur er så grundfæstet i den spanske bevidsthed, at selvom antallet af praktiserende katolikker falder, som undersøgelserne viser, så deltager kirken og de religiøse ritualer implicit i rigtig mange aspekter af spaniernes liv. Det er nu bare ikke så meget et spørgsmål om religion, men mere et spørgsmål om tradition og tilhørsforhold.⁸⁴ Og såfremt tre fjerdedele af de spanske borgere føler, deres tilhørsforhold er katolsk, er der sandsynlighed for, at kirken vil have en vis autoritet, når den udtaler sig om fx moralske anliggender.

⁸⁰ Schriewer, 2007 – s.341

⁸¹ Schriewer, 2007 – s. 339

⁸² Schriewer, 2007 – s.346

⁸³ Jørgensen, 2009 – s. 97

⁸⁴ Schriewer, 2007 – s.342

Ungdommens frihedstrang

Som modsigelse til denne kontinuitet er der de unge spanieres forhold til kirken. Ungdommen i Spanien trækker sig i dag fra kirken. Ifølge sociologen Javier Elzo går kun 12 % af de spanske unge i kirke om søndagen og disse er hovedsageligt velhavende unge kvinder, der stemmer borgerligt.⁸⁵

*”Gud eksisterer ikke. Jeg skal nok lade være med at fornærme ham, men jeg tror ikke på ham” – Lucas, 20 år.*⁸⁶

Der er en voksende ungdomskultur i Spanien. Dette skyldes bl.a. at den store arbejdsløshed og de dyre boligpriser holder de unge boende hjemme ofte til de er over tredve. Dette forhindrer de spanske unge i at udleve de traditionelle værdier som at stifte familie.⁸⁷ De unge er også langt mere frit tænkende. Mere 80 % af de unge går ind for den nye ægteskabslovgivning mod ’kun’ 61 % af hele Spaniens befolkning.

Den katolske kirke forsøger til gengæld at holde på de unge spaniere, bl.a. ved at afholde internationale ungdomsdage, hvilket er en uge med religiøse aktiviteter. Ifølge kardinal Rouco Varela, der også er Madrids ærkebiskop, er de unges katolske rødder blot er lidt diffuse, men stadig intakte.⁸⁸

Det er dog uvist, hvordan kirkens rolle vil se ud om bare et enkelt eller to årtier. Kardinal og ærkebiskop i Madrid Rouco Varela gør det klart, at han vil kæmpe for at genrejse de traditionelle værdier⁸⁹ mens kunstnere som Almodóvar trækker Spanien i en anden retning. Den dominerende frihedstrang blandt ungdommen sætter også muligheden for, at Spaniens kirke ikke længere vil have nok tilhængere til at fungere som organisation, når de sidste ældre katolikker fra Francotiden er borte vil.

At PSOE og PP stemmemæssigt ligger så tæt er også med til at gøre idéen om et fremtidigt Spanien mindre klart. For i fald det konservative PP genvinder regeringsmagten vil de traditionelle værdier få en genfødsel i Spanien. Ingen ved dog hvor stor.

⁸⁵ Møller, bjarke: *Spaniens unge klarer sig uden Gud*. I: Information, 07.01.2005, s. 1. Internetadresse: <http://infomedia.skoda.emu.dk/ms/GetArticleFull.aspx?outputFormat=Full&Duid=e02fecac> Besøgt d. 20.12.2010 – s.1

⁸⁶ Møller, 2005

⁸⁷ Loumann, Ole: *Nuevos retratos*.1. udg. Gyldendal, 2008

⁸⁸ Larsen, Mikkel: *Strategen i den spanske kirke*, I: Kristeligt Dagblad, 24.02.2010, Internetadresse:

http://www.kristeligt-dagblad.dk/artikel/357419:Kirke---tro--Strategen-i-den-spanske-kirke?article_page=3. Besøgt 17.12.2010 – s. 2

⁸⁹ Larsen, 2010 – s.3

Konklusion

Tidligere besad kirken en ualmindelig privilegeret situation som Francos højre hånd, involveret i samtlige aspekter af beslutningsprocesserne og af spaniernes hverdagsliv, men med undervisning som det primære sted, hvor børnene internaliserede de katolske værdier.

Kirken deltager i dag i stedet som en magtfuld interesseorganisation med strukturelle privilegier og mange ressourcer. Ressourcer af økonomisk karakter, men også i form af kirkens rolle som sekundær socialisationsagent og institutionens store autoritet på især det moralske område. Dette er forbundet med den følelse af tilhør til den katolske kultur, der præger så mange spaniere. Kombineret med dette er kirken med sin veludviklede mediestrategi en stor opinionsdanner og dagsordensætter i det moderne Spanien.

Kirken har langt fra så suveræn en politisk eller værdimæssig indflydelse som før, men det er de katolske værdier, der ligger til grund for bl.a. det spanske velfærdssamfunds form med fokus på familien og de nære samfund. Det handler nu mere om kultur og tradition end om religion, men kirkens traditionelle værdier har stadig en plads i det spanske samfund, hvilket ses i den spanske offentlighed. Kirken er altså en værdifastsætter på en interesseorganisations præmisser, men langt fra så suveræn som tidligere.

På trods af at Almodóvar ikke interesserer sig for kirken som modstander er han i konstant konflikt med de traditionelle værdier, den står for. Han er som kontroversiel filmmager repræsentant for den utraditionelle del af Spanien og skildrer værdier, der er meget anderledes end dem, der prædikes af de katolske præster. Der er samtidigt med Almodóvar mange indikatorer i retning af et friere og mere uhomogent Spanien som forfatteren Eduardo Mendoza argumenterer for, og som PSOE lovgiver omkring.

Det er altså endnu ikke muligt at afskrive den katolske kirke og dennes indflydelse på det spanske samfunds kultur og værdier, men det er uvist, om Spanien vil bevæge sig i en mere liberal retning, eller om landet vil vedblive at være todelt.

Litteraturliste

Bøger

- Amilibi, Jesus María: *Los fantasmas de barro*, 1. udg. Systime, 1988
- Andersen, Jørgen Goul: *Politik og samfund i forandring*. Bind 2. 2. udg. Colombus, 2005
- Brejnerod, Poul: *Sociologi*. 1. udg. Gyldendal, 2008
- Friisberg, Gregers: *Politik ABC*. 1. udg. Colombus, 2009
- Jørgensen, Stig: *Spanien - krise, krig, diktatur, demokrati*. 1. udg. Systime, 2009
- Loumann, Ole: *Nuevos retratos*. 1. udg. Gyldendal, 2008
- Schriewer, Klaus: *Spanien – en katolsk-føderalistisk velfærdsstatsmodel*, i Højrup, Thomsen m.fl. (red.), *Velfærdssamfund – velfærdsstaters forsvarsform*
- Thomsen, J.P.: *Magt - en introduktion*. 1. udg. Hans Reitzels Forlag, 2005

Artikler

- Christiansen, Jette: *En tikkende bombe under den katolske kirke*. I: *La Danesa*, 30.04.2010, s. 1-2.
Internetadresse: <http://www.ladanesa.com/component/content/article/43-temaadebat/2764-en-tikkende-bombe-under-den-katolske-kirke> Besøgt d. 13.12.2010
- Campos, Miguel Obradors: *Endelig blev den katolske kirke sat på plads*. I: *Information*, 05.07.2010, s. 1. Internetadresse: <http://www.information.dk/print/238352> Besøgt d. 13.12.2010
- Hoyng, Hans og Helen Zuber: *Spanien kirke er i kamp mod socialisterne*. I: *Politiken*, 09.03.2008, s. 1-2. Internetadresse: [http://politiken.dk/udland/ECE481094/spaniens-kirke-er-i-kamp-mod-socialisterne-/](http://politiken.dk/udland/ECE481094/spaniens-kirke-er-i-kamp-mod-socialisterne/) Besøgt d. 10.12.2010
- Jensen, Sune: *Blomsten i den katolske buket sprang ud af skabet*. I: *Religion.dk*, 22.07.2009, s. 1. Internetadresse: <http://www.religion.dk/artikel/331583:Sex-og-religion---tvaerreligioest-set--Blomsten-i-den-katolske-buket-sprang-ud-af-skabet> Besøgt d. 17.12.2010
- Larsen, Mikkel: *Strategen i den spanske kirke*. I: *Kristeligt Dagblad*, 24.02.2010, s. 1-3. Internetadresse: http://www.kristeligt-dagblad.dk/artikel/357419:Kirke---tro--Strategen-i-den-spanske-kirke?article_page=3 Besøgt d. 14.12.2010
- Maza, Maximiliano: *Biography for Pedro Almodóvar*. I: *IMDb*, 2010, s. 1. Internetadresse: <http://www.imdb.com/name/nm0000264/bio> Besøgt d. 13.12.2010
- Møller, Bjarke: *Lige i seksualitetens navn*. I: *Information*, 26.07.07, s. 1. Internetadresse: <http://www.information.dk/108543> Besøgt d. 17.12.2010 – s. 2

- Møller, Bjarke: *Spansk oprør med katolicismen*. I: Information, 29.09.2004, s. 1-2. Internetadresse:
<http://www.information.dk/97992> Besøgt d. 10.12.2010
- Møller, Bjarke: *Spaniens unge klarer sig uden Gud*. I: Information, 07.01.2005, s. 1.
Internetadresse:<http://infomedia.skoda.emu.dk/ms/GetArticleFull.aspx?outputFormat=Full&Duid=e02fecac> Besøgt d. 20.12.2010
- Nørhøj, Henning: *Leksikon*. I: Kristendom.dk, 2010, s. 1. Internetadresse:
<http://www.kristendom.dk/leksikon/s> Besøgt d. 17.12.2010
- Olesen, Ole: *Kirkekamp i Spanien*. I: Kristeligt Dagblad, 14.12.2005, s. 1. Internetadresse:
<http://www.kristeligt-dagblad.dk/artikel/54447:Kronik--Kirkekamp-i-Spanien> Besøgt d. 17.12.2010
- Petersen, Hanne: *Emner i Pedro Almodovars film – crimen y castigo*, 1.udg. L&R uddannelse, 2006
Internetadresse: http://www.spanskunivers.dk/pdf/volver_opg_emner.pdf. Besøgt den 17.12.2010
- Petersen, Hanne: *Volver – emner i Pedro Almodovars film – familia*, 1.udg. L&R uddannelse, 2006
- Ravn, Dorthe: *En lige venstre til den katolske kirke*. I: Berlingske Tidende, 05.10.2004, s. 1.
Internetadresse: <http://www.berlingske.dk/kultur/en-lige-venstre-til-den-katolske-kirke>
Besøgt d. 16.12.2010
- Ukendt forfatter: Almodóvar: «La familia no tiene que limitarse al modelo católico» I ABC, 30.06.2005. Internetadresse: http://www.abc.es/hemeroteca/historico-30-06-2005/abc/Home/almodovar-la-familia-no-tiene-que-limitarse-al-modelo-catolico_203484111797.html. Besøgt 17.12.2010.

Webadresser

- Wikipedia: Eastons Model. Udgivet af Wikipedia. Sidst opdateret: 17.09.2008. Internetadresse:
http://da.wikipedia.org/wiki/Eastons_model - Besøgt d. 18.12.2010

Bilag

- Gregersen, Rune Valentin: Policyanalysen og Eastons model. Gregersen, Rune Valentin: I: Miljøpolitik. 1. udg. Systime, 2010. side 12-13. Internetadresse:
<http://miljoepolitik.systime.dk/index.php?id=615> Besøgt d. 09.12.2010 (Afsnit i bog) – Bilag 1

La religiosidad de los españoles – como se define usted en materia religiosa? Data fra

Instituto Nacional de Estadística y Centro de Estudios Sociológicos, I El País, 10.11.2010-
Bilag 2

La religiosidad de los españoles – evolución de matrimonios. Data fra Instituto Nacional de
Estadística y Centro de Estudios Sociológicos, I El País, 10.11.2010 - Bilag 3

Spain, Parliamentary elections. European Election Database, 2010. Internetadresse:http://www.nsd.uib.no/european_election_database/country/spain/. Besøgt den 17.12.2010 - Bilag 4

Film

Todo Sobre mi Madre. 1999. Instruktion: Pedro Almodóvar. Manuskript: Pedro Almodóvar

La Mala Educación. 2004. Instruktion: Pedro Almodóvar. Manuskript: Pedro Almodóvar.